

Gazi Üniversitesi
Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî
Araştırma Merkezi

HACI BEKTAŞ VELÎ

Araştırma Dergisi
Research Quarterly

Güz
Autumn 2004/31

BÜYÜKYAYLA, SALİHLER VE AYDINLAR KÖYLERİ ALİ KOÇ BABA OCAKLILARI

Coşkun KÖKEL

ÖZET

Ali Koç Baba Ocağı günümüze gelinceye kadar üzerinde sosyolojik, tarihî ve bilimsel araştırmalar yapılmamış bir Alevi ocağıdır. Gerek Ali Koç Baba hakkında, gerekse bu ocağın ayin-i cem ritüelleriyle ilgili akademik çalışmaların yapılması bu ocağın tarihsel konumunu ifade etmeyi kolaylaştıracaktır. Bu çalışmada Ali Koç Baba Ocağı taliplerinin yaşadığı Eskişehir ili, Seyitgazi ilçesine bağlı Büyükyayla ve Salihler ile Kütahya ili, Altıntaş ilçesine bağlı Aydınlar köylerinde yapılan alan çalışmaları sonucu derlenen bilgiler sunulmaktadır.

ABSTRACT

Father Ali Koç Family is an Alevi family on which there have not been any sociological, historical or scientific researches carried out. Doing academic researches either on Father Ali Koç or on the cem rituals of this family will ease to express the historical state of this family. In this study, is presented the information gained as a result of the field researches done in Eskişehir city where the followers of Father Ali Koç Family live, in Büyükyayla and Salihler which are parts of Seyitgazi town, in Kütahya city and in the villages of Aydınlar which are parts of Altıntaş town.

Anahtar Kelimeler: *Ali Koç Baba Ocağı, Ali Koç Baba, Alevilik, Bektaşilik*

Key Words: *Ali Koç Baba family, Ali Koç Baba, Alevism, Bektashism*

A. Giriş

Anadolu Türk kültür tarihini, Anadolu merkezli olarak Balkanlar'dan, Doğu Avrupa'ya kadar uzanan farklı coğrafyalarda sosyolojik, siyasal, stratejik açılımlarıyla temellendirmede kimi kültürel öğeler birincil önem taşır. Bunlar, daha çok sosyolojik, antropolojik nitelikte olmanın yanında hem Türk kültürünün evrimsel boyutunu, hem de etkinlik gösterdiği sahaların müstakil tarihini açıklama açısından önceliklidir.

Anadolu Türk kültürü siyasal, sosyolojik ve kültürel gelişiminin zeminini Anadolu coğrafyasında 10. yüzyıldan başlayıp 13. yüzyıla kadar uzanan göç hareketleriyle demografik yoğunluğa ulaşmış Türkmen kitlelerinde bulur. Özellikle 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında yoğun Türkmen göçleri birincil faktör olmuştur. Bu Türkmen kitleler, Anadolu topraklarında hızlı bir etkinlik ve denetim sağlarken aynı zamanda da belli boyutlarda toplumsal örgütlenmelere ve siyasal organizasyonlara gitmişlerdir.

Özellikle 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'daki toplumsal, siyasal ve kültürel hayatı anlamak için belli sosyolojik birimlere bakmak gerekir. Bu yaklaşımla sosyolojik birimleri tanımlamak Anadolu Türk kültürünün ontolojik, epistemolojik temellerinin izahını kolaylaştırır. Bu birimler felsefik olarak bir suje karakteri taşır.

On üçüncü yüzyıldan itibaren Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması sürecinde, Anadolu'da yoğunlaşan Türkmen kitlelerin gerek toplumsal organizasyonunda, gerek kolonizasyonunda birincil önemdeki unsurlardan biri de bu kitlelerin boy, oba, aşiret, cemaat gibi farklı ölçeklerdeki toplumsal birimlerinin başında hem siyasî hem dinî bir kimlikle yer alan Türkmen baba ve dedeleridir.

Bu konuyla ilgili olarak Âşıkpaşaoğlu Tarihi'nde 13. yüzyılda ve devamında Anadolu'da söylem ve etkinlik açısından toplumsal gücü olan gruplar şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

"Bu Anadolu'da misafirler ve seyyahlar arasında dört tayfa vardır ki anılır. Biri Anadolu Gazileri, biri Anadolu Ahıları, biri Anadolu Abdalları, biri de Anadolu Bacıları" (Atsız, 1992: 165).

Adı geçen bu halk önderleri Anadolu'nun çeşitli yerlerinde oluşturdukları organizasyon ve geliştirdikleri söylemlerle geniş demografik boyutlardaki Türkmen kitlelerini yönlendirmişlerdir. Başlangıçta coğrafya olarak Anadolu'da, daha sonraki süreçte de özellikle Balkan coğrafyasında bu derviş grupları toplumsal hayatın siyasal, sosyal, kültürel, dinsel ve ekonomik süreçlerinde etkili olmuşlardır. Özellikle de Alevi-Bektaşî menkıbelerinde ve vilâyetnamelerinde sembolik birtakım remizler vasıtasıyla o dönem Türkmen baba ve dedelerinin şahsına atfedilen doğaüstü, metafizik haller, keramet olarak da tanımlanan anlatım araçları sayesinde o dönem Anadolu Türkmenlerinin birey ve toplum psikolojileri ile de ilgili değerlendirme yapmak mümkün olmaktadır. Bu tüm farklı özellikleri, doğaüstü nitelikleri ile Türkmen dervişleri, dönemin toplumsal belleğindeki karizmatik ve kristalize olmuş bireyi tanımlar.

Kemal Yüce, *Saltukname'de Tarihî, Dinî ve Efsanevî Unsurlar* adlı çalışmasında Türkmen baba ve dedelerini şu şekilde tanımlamaktadır:

"Gaziyân-ı Rûm, Ahiyân-ı Rûm, Bacıyân-ı Rûm, Abdalân-ı Rûm gibi adlarla anılan faal, heyecanlı, imanlı toplulukları sevk eden öncü şahsiyetlerin her biri, halk muhayyilesinde bir kahraman, bir veli, bir bilgin, bir mutasavvıftır. Öncü şahsiyet çok yönlüdür; birkaç meziyet ve istidat belirten sıfatlarla vasıflanmıştır" (1987: XIII).

Alevi-Bektaşî menkıbe ve vilâyetnamelerinde sembolik bir anlatım tarzı ile dilendirilen Türkmen baba ve dedelerinin toplumsal yaşamda temel öznelerden biri olarak etkin oluşu, *Hacı Bektaş Veli Vilâyetnamesi*'nde, Hacı Bektaş Veli'nin şahsında şu şekilde işlenir:

"Zimmi idi ehli her ol karyenün
K'ey işit bu sohbeti şâh eyle cânun

Çavdar etmeğin getirüb bir gelin
Uğradur Bektaş'a nâgâh ol yolun

Tekne-i indirüb önünde kodu
İşbu nân'dan ekledüp sonun didi
Yerimüzde buğday ekilse eğer
Bir yılın içinde çavdara döner

Bunda Buğday nan'ı olmaz illâ bu
Çavdar etmeğidürür ey nik-hû
Hazret-i Hünkâr işitti çün sözün
Aluben hoş dil döndürdü yüzün

Çavdar ekün götürün buğday müdâm
Ola hem ekininüz daim temâm
Küçük olsa zulâlinüz gam değil
Somununuz büyük ola muttasıl

Çavdar eker o köyün zimmileri
Çavdar eker götürür buğday giri
Ne kadar küçük züvâne dutalar
Hoş anun büyük somunları çıkar

Ne hod meşhurdur cihan halkı bilür
Er nefesi çavdarı buğday kılır" (Noyan, 1996: 183).

Türkmen baba ve dedelerinin Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması süreci paralelinde siyasal ve askerî temalarla da iç içe olduklarına *Hacı Bektaş Veli Vilâyetnamesi*'nde, Hacı Bektaş Veli ve Karadonlu Can Baba arasında geçen şu diyalog örnek verilebilir:

"Didi Hünkâr ana ki cest-i nâm tü
Can Baba'dır didi ey mah-rü
Gözlerin sığayup arkasın yapır
Himmet idüp eyledi safa-nazar

Çün gözünü açtı gördü Can Baba
Bildi nereye iriştî mertebe
Didi Hünkâr Cân Baba işit sözüm
Mertebem buldun nasib aldın gözüm

Şol tatar Şâhı Külu Hân'a seni
Gönderürem bilesin fehm it beni
Ne dilerse kim vilâyetten ana
Korkma göster kim gören kala tana

Ben senünle bileyim hiç gam yeme
Ad virür cömerddürür erden uma
Didi ana cümla Ebdâllâr-ı Rum
Rum içinde evliyâdandır umûm

Dilese gelmeğe Rûm mülkine ol
Sünnet olmayınca itmezüz kabul
Rum mülkine isterse yol bula
Gelüben caniyle Müslüman ola

Sözümüz tutmaz ise gide girû
Yohsa kazamız dokunur bile o
Didiğim sözü kilû Han'a digil
Her ne dilerse korkma eylegil

Bilem senün ile bile giderem
Gözlerem ben sana yardım iderem
Can Baba kalkuben ider desti bûs
Çıkuben daşraya olmaya abûs

Gide-vü gide irer Erzingân'a
Anda uğrar Cân Baba Kilû Hân'a
Göc önine varuben didi durun
Ne direm ben hep işidüben görün

Rum erenleri haberini size
Söyleyeyim siz kulak tutun bize
Sünnet olmayınca bundan böyleye
Yok durur geçmek belâsız öyleye" (Noyan, 1996: 237).

*Hacı Bektaş Veli Vilâyetnamesi'*nde, Sarı Saltık ile ilgili şu bölüm, Türkmen baba ve dedelerinin sosyal yaşamda, emek ve üretim hayatında yer almaları ile ilgili bilgi vermesi açısından önem taşır:

"Ol veli-yyullâh bir gün bî-hilaf
Çillehane'de idübtü i'tikâf

Çıktı Zemzem suyuna iriştî çün
Gördü Saltık Baba güderdi koyun

Her gelen koyun kurbânın bî-riyâ
Güderidi dâimâ Saltık Baba" (Noyan, 1996: 253).

Yine *Hacı Bektaş Veli Vilâyetnamesi'*nde Sarı Saltık ile ilgili şu bölümde Türkmen

baba ve dedelerinin Anadolu coğrafyasından sonra, felsefik söylemlerinin ve kolonizasyon örgütlenmelerinin coğrafî zemini olarak Balkanları hedef aldıklarını göstermesi açısından önem taşır:

“Hazret-i Hünkâr Sarı Saltık didi
Rûm iline biz seni Saldık didi” (Noyan, 1996: 254).

Belli karizmatik güce sahip Türkmen baba ve dedelerinin, bir eğitim mekanizması oluşturup farklı yerlere felsefik öğretilerini ulaştırmak amacıyla öğrencilerini gönderdikleri, Anadolu'nun farklı noktalarında Türkmen baba ve dedelerinin denetim mücadelesi gösterdikleri görülmektedir.

Baba İlyas'ın yaşamını konu edinen *Menâkıbu'l-Kudsiyye Fi Menâsibi'l-Ünsiy-ye* isimli eserde, Dede Garkın'ın şahsında bu olgu şu şekilde anlatılır:

“Gâr ol gâr kim Dede Garkın
Radiya'llahu anhu di amin

.....

Dört yüz ol kim halife vardı benam
Her biri ehl-i keşf ü hal ü makam
Ehl-i tevhid ehl-i seccade
Bunları ihtiyar idüpdî Dede

.....

Dede Garkın çün içeri girdi
Hakk-ıla bakdı Hakk-ıla gördi
Hacı Mihman u Bağadın Hacı-la
Şeyh Osman u Ayna Dövle bile

.....

İmdi destur varunuz Rumi
Davet idün cemaat-i şımı” (Ocak, 1995: 15).

Miladî 1240 yılında yaşanan Babaî Ayaklanması ve 1243 yılında gerçekleşen Köseadağ Savaşı sonrasında Sultanönü (Eskişehir), Kütahya ve Bilecik havalisine yoğunluklu olarak yerleşen Türkmen kitlelerin kolonizasyon ve toplumsal örgütlenme sürecinde karizmatik bir kişiliği ifade eden Şeyh Edebalı ve onun halifesi Kumral Abdal ile Kayı boyunun siyasî lideri Osman Gazi arasında konu edilen rüya miti; Türkmen baba ve dedelerinin dönemin siyasal kimlikteki kişilerinin düşünsel hayatını da etkilediğini ifade etmesi açısından bir örnektir. Bu rüya fenomeni *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*'nde şu şekilde konu edilir:

“Osman Gazi, Tanrı’ya yalvardı ve bir lahza ağladı. Uyku galib oldu. Yattı, uyudu. Osman Gazi’nin ve arkadaşlarının arasında bir aziz şeyh vardı. Hayli kerameti gözükmüştü. Bütün halkın ona inancı vardı. Adı dervişti ama dervişlik içinde ve gönlündeydi. Dünyalığı, nimeti, davarı çoktu. Misafirhanesi hiçbir zaman boş kalmazdı. Osman Gazi de zaman zaman gelip bu dervişe konuk olurdu.

Osman Gazi uyuyunca rüyasında gördü ki bu azizin koynundan bir ay doğar, gelir, Osman Gazi’nin koynuna girer. Bu ayın Osman Gazi’nin koynuna girdiği demde göbeğinden bir ağaç çıkar. Gölgesi dünyayı tutar. Gölgesinin altında dağlar var. Her dağın dibinden sular çıkar. Bu çıkan sulardan kimi içer, kimi bahçeler sular, kimi çeşmeler akıtır.

Osman Gazi uykudan uyandı. Sürdü, geldi. Şeyhe haber verdi. Bunun üzerine şeyh der ki: ‘Oğul, Osman! Sana müjde olsun ki Hak Taâlâ sana ve nesline padişahlık verdi. Mübarek olsun. Ve benim kızım Malhun Hatun senin helâlin oldu’. Hemen nikah edip kızını Osman Gazi’ye verdi.

Şeyh Ede Balı, Osman Gazi’nin rüyasını tabir edip padişahlığı kendisine ve nesline müjdeleyince yanında bir müridi vardı ki adına Derviş Durdu oğlu Kumral Dede derlerdi, dedi ki: ‘Ey Osman! Sana padişahlık verildi. Bize de bir şükran borcu vermen gerek’... Osman Gazi: ‘Ne vakit padişah olursam sana bir şehir vereyim’ dedi. Derviş: ‘Bize şu köyceğiz yeter. Şehirden vazgeçtik.’ dedi. Osman Gazi kabul etti. Derviş: ‘Öyleyse bize bir kâğıt ver.’ dedi. Osman Gazi: ‘Ben yazmak bilir miyim ki benden kâğıt istersin. İşte bir kılıcım var. Babamdan ve dedemden kalmıştır. Onu sana vereyim. Bir de maşraba vereyim. Birlikte senin elinde olsunlar. Neslin bu nişanı saklasın. Eğer Hak Taâlâ beni padişahlığa erdirtirse benim neslim dahi bu alâmeti görüp kabul etsinler, köyünü almasınlar.’ dedi. Verdi. Şimdi dahi o kılıç Kumral Dede nesli elindedir. Osman Gazi padişahın neslinden gelenler o kılıcı görünce dervişlere ihsanlar ettiler ve o kılıcın kınını yenilediler. Osmanlı Hanedanından kim padişah olsa o kılıcı ziyaret eder” (Atsız, 1992: 16).

Türkmen baba ve dedelerinin dönemin siyasal kimlik taşıyan kişileriyle olan temasları, diyalogları bağlamında *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*’nde, Geyikli Baba ve Orhan Gazi arasında konu edilen şu bölümde dikkat çekicidir:

“Hele şimdi görelim Orhan Gazi, Bursa’da ne eyler? Devletle gelince imaret yaptı. İlin dervişlerini gözden geçirmeye başladı. İnegöl yöresinde, Keşiş Dağı’nın aralığına bir hayli dervişler gelmişler, oraya yerleşmişler. İçlerinde bir derviş var. Bu dervişlerden ayrılır. Dağda geyikçikler ile gezer. Ve o Durkut Alp onu sever. Daima onun yanına gelir. Onunla konuşur. Durkut Alp ihtiyarlamıştı. Orhan’ın dervişleri gözden geçirdiğini işitince Orhan Gazi’ye bir adam gönderdi: ‘Benim

köylerim yanına bir hayli derviş geldi. Yerleşti. Aralarında bir derviş vardır. Zaman zaman gider, dağda geyiklerle gezer. Hayli mübarek kişidir.' dedi. Orhan Gazi: 'Acap kimin mürididir. Kendisinden sorun.' dedi. Sordular. 'Baba İlyas müridiyim. Seyid Ebülvefâ tarikatindenim.' dedi. Emretti: 'Varın dervişi getirin.' dedi. Geldiler. Davet ettiler. Gelmedi. 'Sakin Orhan da bana gelmesin.' diye haber yolladı. Geldiler, Orhan Gazi'ye haber verdiler. Orhan Gazi yine adam gönderdi ki: 'Niçin gelmez ve beni oraya varmaya niçin bırakmaz?' Derviş cevap verdi ki: 'Dervişler göz ehilleri olurlar. Gözetirler. Vaktinde giderler ki duaları makbul ola.'

Bir nice gün sonra bir kavak ağacını kopardı. Omzuna kodu. Doğru Bursa hisarına geldi. Padişahın sarayına geldi. Avlu kapısının iç yanına bu kavak ağacını dikmeye başladı. Gördüler. Hana haber verdiler: 'O derviş geldi. Bir kavak ağacı getirdi. Kapıya diyor.' dediler. Orhan Gazi çıktı. Gördü ki ağacı dikmiş. Sormadan hana: 'Uğur saymamızdır. Durdukça dervişlerin duası sana ve nesline makbuldür.' dedi. Hemen dua etti. Durmadı. Döndü. Geri kendi yerine gitti. O kavuk ağacı şimdi dahi vardır. Saray kapısının içindedir. Gayet büyük ağaçtır. Her gelen padişah o ağacın kuru tarafını gidertir.

Ondan sonra Orhan Gazi dervişin ardına gidip oturduğu yere vardı: 'Derviş! Bu İnegöl bütün çevresiyle senin olsun.' dedi. Derviş: 'Mülk, mal Tanrı'nındır. Ehline verir. Biz onun ehli değiliz.' dedi. Sordular: 'Ehli kimlerdir?' Dedi ki: 'Hak Taâlâ dünya mülkünü senin gibi hanlara ısmarladı. Malı da iş ehline ısmarladı ki kulları birbirleriyle işlerini görsünler diye. Bizlere gün yeni, nasip olan rızık dahi yeni.' Orhan Gazi dedi ki: 'Derviş! Benim de sözümü kabul etsen ne olur?'. Derviş dedi ki: 'Şu karşıda duran tepelikten beriye olan yerler dervişlerin avlusu olsun.' Orhan Gazi'de bu sözü kabul etti. Dua aldı. Yerine gitti." (Atsız, 1992: 45).

Türkmen baba ve dedelerinin hakkında belli kaynaklarda kritik edilen bu aktarımlar, derviş gruplarının gerek Anadolu'nun gerekse daha sonra Balkanlar'ın sosyal organizasyon ve toplumsal örgütlenme sürecinde tarihin sosyal, siyasal, ekonomik, dinî unsurlarıyla beraber anılması gerektiğini ortaya koymaktadır. 10. yüzyıldan başlayan ve 13. yüzyılda yoğunluğa ulaşan göçlerle belirgin bir hacime ulaşan Türkmen nüfus ve beraberinde oluşan Türk kültürünün etkisiyle Küçük Asya, demografik ve kültürel bir değişim süreci yaşamıştır. Küçük Asya, 13. yüzyıla gelindiğinde çözülen bir siyasal güç durumundaki Anadolu Selçuklu Devleti ile siyasal çözümler neticesinde oluşan bölgesel güç durumundaki Türkmen beylikleri ve etkinlik ve denetim kazanmış bir Moğol hakimiyeti içinde bulur kendisini.

14. yüzyıl Anadolu'su ise, bölgesel Türkmen güçlerinin mücadeleleri ve Bizans'ın siyasî ve askerî açıdan tükenme süreci içinde bölgesel bir Türkmen siyasî gücü konumundan önce bir devlet daha sonra da bir imparatorluk boyutuna ulaşan

Osmanoğulları'nın siyasî, askerî noktada büyük boyutlu çıkış sürecine şahit olacaktır.

Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da oluşturduğu siyasî ve askerî denetimin yanında Orhan Gazi döneminden itibaren siyasî ve askerî hedefi olarak belirlediği Rumeli ve Balkanlarda da Türkmen gücü ve yerleşimi ön plâna çıkacaktır. Genel akademik tarih yaklaşımı Türklerin Rumeli'ye geçişlerinde 1353 yılında Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Çanakkale üzerinden Rumeli'ye geçişini milât kabul eder. Fakat bu tarihten önce de farklı ölçeklerde Rumeli'ye Türkmen kitlelerin geçişi yaşanmıştır. Türkmenlerin Rumeli'ye ilk geçiş ve yerleşimini oluşturan Sarı Saltık'la beraber anılan ve Dobruca yöresi merkezli oluşan Türkmen kolonizasyonu da bu açıdan tarihsel önem taşır.

Zuhuri Danışman bu konuda şu değerlendirmeleri yapar:

"Bu geçiş 1263 senesinde oldu. Mihail Paleologos, Selçuk sarayında bir müddet kaldıktan sonra Bizans'a dönmüş ve orada, asıl Bizans tahtının meşru vârisi Jean Laskaris'in gözlerini oydurarak Bizans tahtına oturmuştu. İşte bu sırada Saltuk Dede kumandasında on iki bin kişilik bir Türkmen kuvveti Karadeniz'in Batı sahillerine, Dobruca Tataristan'ı denilen yerlere gelip yerleşmişlerdir." (1964: 118). Kemal Yüce, bu konuda Yazıcıoğlu Ali'ye ait Selçukname'deki şu bölümü aktararak aynı doğrultuda bir çözümleme yapmaktadır:

"Fasileus Dobruca ilini ki eyü davvar bi-hark tendürüst va âb u havası hûb âverleridir anlara yer yurt verdi ve Anadolu'daki kendülere ta'alluk Türk obalarına el altından haber etdiler. Kışlak bahanesine İznik'a inüp az müddetde Üsküdar'dan çok Türk evi geçdi. Merhum-ı mağfur Sarı Saltuk anlarınla bile geçdi. Çokluk zaman Dobruca ilinde iki üç pare müslüman şehri ve otuz kırk bölük Türk obaları vardı." (1987: 94).

Zeki Velidi Togan, Sarı Saltık merkezli Dobruca yöresinde oluşan Türkmen kolonizasyonu ile ilgili şu değerlendirmeleri yapar:

"Anadolu'dan dahi Sarı Saltık ismindeki Türk şeyhide, 1263 yılında 12 000 hane kadar Türkmen ailesi (belki de çoğu Çepniler) ile birlikte Kırım ve Dobruca'ya yani şehzade Nogay'ın bulunduğu yerlere gidip yerleşti ve İslâmiyet'in neşri uğrunda çalıştı." (1981: 268).

Sarı Saltık liderliğindeki Türkmen kolonizasyonun Dobruca merkezli oluşmasıyla başlayan ve 1353 yılında Süleyman Paşa komutasında Çanakkale Boğazı üzerinden Rumeli'ye Osmanlı ordusunun geçişiyle devam eden süreç, Rumeli ve Balkanlar'da bir değişim metaforu oluşturacaktır. Bu sosyolojik değişim olgusunda

Küçük Asya'da olduğu gibi, Rumeli ve Balkanlarda da Türkmen baba ve dedeleri birincil rol alacaklardır.

Rumeli'de, Balkanlar'da Türk hakimiyeti ilerledikçe bu coğrafyada doğru orantılı olarak sosyal örgütlenme ve toplumsal hayatta Türkmen baba ve dedelerinin etkinliği de o ölçüde artacaktır.

Rumeli'de, Balkanlarda ilk prototipi'ni Sarı Saltık'ın şahsında ifade eden Türkmen baba ve dede kimliği daha sonra Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli), Otman Baba, Akyazılı Sultan, Demir Baba, Gül Baba gibi yüzlerce Türkmen dervişi tarafından temsil edilecektir. Rumeli'de, Balkanlar'da Türkmen baba ve dedelerinin etkinliklerini, Sarı Saltık'ın etkinliklerini anlatan *Saltukname*'den, Seyyid Ali Sultan, Otman Baba, Demir Baba'nın adlarıyla anılan vilâyetnamelerinden analiz etmek mümkündür.

Bu bağlamda Rumeli'de, Balkanlar'da etkinlik gösteren Türkmen baba ve dedelerinden biri de Ali Koç Baba'dır. Ali Koç Baba'nın adı özellikle Niğbolu Savaşı ve Niğbolu yöresinin fethiyle birlikte anılır.

Niğbolu Savaşı genel genel Türk tarihi, Osmanlı tarihi ve Avrupa tarihi açısından bir askerî realitedir. Zuhuri Danişman, 1396 yılında gerçekleşen Niğbolu Savaşı'nın analizini şu şekilde yapmaktadır:

"Niğbolu muharebesi, Osmanlı tarihinin olduğu kadar Avrupa tarihinin de en mühim safhalarından birisini teşkil eder. Niğbolu'da büyük bir hezimetle neticelenen ehlisalip, sade buna iştirak eden milletlerin ve tarihi şahsiyetlerin ehemmiyetleri dolayısıyla değil, belki ve daha ziyade orta zaman Avrupası'nın en bariz karakterini teşkil eden şövalyeliğin en son ve beynelmilel teşebbüsü olması itibarıyla de şayanı dikkattir. Binaenaleyh orta zamanın sonlarına doğru, bu devrin de kapanmak üzere olduğunu belirten tarihi bir vakıdır." (1964: 264).

Tarihçi Danişman'ın Niğbolu Zaferi'nin kritiğini yaparken ön plâna çıkardığı Avrupa şövalyeliği ile ilgili değerlendirme önem taşımaktadır. Ortaçağ Avrupa toplumunda toplumsal hayatta sınıfsal bir soyluluğu tanımlayan şövalyelik aynı zamanda askerî bir unvan olarak Hristiyan teolojisiyle ilişik dinsel bir kavramdır. Şövalyelik, Ortaçağ Avrupa'sında şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Soylular sınıfına özgü ve üyeleri dinsel olarak kutsanan feodal askerî kurum" (Büyük Larousse, 1986: 1104).

Şövalye dinî-askerî tipi, Niğbolu Savaşı'nda Hristiyan Avrupa ordusunun temel birimini oluştururken karşıtını Osmanlı ordusunda dinsel-askerî tip olarak Türkmen baba ve dedelerinde bulur. Niğbolu Savaşı'nın neticesinin Avrupa aleyhine

sonuçlanması bir yerde Avrupa şövalyelik kurumunun çözülmesini, alp-eren, gazi-eren gibi ünvanlarla anılan Türkmen baba ve dedelerinin yükselişini ve başarısını ifade eder. 14. yüzyılda Türkmen baba ve dedelerinin karizmatik bir kimlik kazanmalarını Fuad Köprülü şu şekilde tartışır:

“Bazı tarihî menbalarda Horasan erenleri namıyla da zikredilen bu zümrenin, bilhassa XIV. asırda mühim bir dinî-içtimaî rol oynadığı, Osmanlı Devleti’nin bu asırına ait bütün menbalarda Abdal veya Baba lakabını taşıyan ve ilk Osmanlı hükümdarıyla beraber harplere iştirak eden tahta kılıçlı, cezbeli birtakım dervişlerden bahsetmesiyle de anlaşılır.” (2003: 114).

Ali Koç Baba da bir Türkmen dervişi olarak işte Niğbolu Savaşı bünyesinde görev almış bir Türkmen dedesidir.

Popüler tarih geleneğimizin bilinen ismi Evliya Çelebi, ünlü *Seyahatnamesinde* Niğbolu Kalesi ve Ali Koç Baba Ziyareti işe ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Niğbolu, Tuna kıyısında göğe baş çekmiş çakmak taşlı bir kızıl kaya üzerine kurulmuştur. Dörtgen biçiminde sağlam bir kaledir. Genişliği çepeçevre dört bin adımdır. Tuna’ya yönelik yanı gayet yalçın kayalar olmakla o yanda duvar yoktur. Evlerin pencereleri Tuna Irmağı’na açılmıştır... Kible tarafından şehre bakan bağlar arasında Ali Koç Baba ziyareti vardır.” (Parmaksızoğlu, 1984: 36).

Ali Koç Baba, Alevi-Bektaşî geleneğinde bugün Alevi dede ocakları içinde adıyla anılan ocağın piridir. Ali Koç Baba Ocağı, tarihsel süreçte özellikle Bulgaristan coğrafyasında temel bulmuş bir Alevi ocağıdır.

Ali Koç Baba ocaklıları 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren (93 Harbi ile birlikte) oluşan siyasal ortam neticesinde yoğunluklu olarak başta Doğu Trakya olmak üzere Anadolu topraklarına göç etmişlerdir. Bu bağlamda belli bir Ali Koç Baba ocaklısı kitle de 19. yüzyılın son çeyreğinde Eskişehir iline göç ederek Seyitgazi ilçesi, Kırka nahiyesine bağlı Büyükyayla ve Salihler köylerini kurmuşlardır. Ali Koç Baba ocaklılarından üçüncü bir kol da, Kütahya ili, Altıntaş ilçesine göç ederek Aydınlar (eski adıyla Batak) köyünü kurmuştur. Orta ve Batı Anadolu’da, Alevi ocakları üzerine yapılan sosyolojik alan çalışmalarına göre Doğu Trakya yöresi dışında Ali Koç Baba ocaklılarının bulunduğu tek yerleşim birimi Büyükyayla, Salihler ve Aydınlar köyleridir.

“Büyükyayla’da yaklaşık 26 hane açık durumdadır ve nüfusunun tamamı Alevi inançlıdır. Büyükyayla nüfusu aslen Bulgaristan’ın Karnabâd kazası, Sungurlar köyünden 93 Harbi sonrası göçle gelenlerden oluşmaktadır. Köy nüfusunun tamamı Ali Koç Baba Ocağı talibidir. Köyde yerleşik olarak Ali Koç Baba ocaklısı dedeler

yaşamaktadır. Büyükayla köyü Ali Koç Baba ocaklıları, Eskişehir genelindeki diğer Alevi gruplarca, "Erdebil sürekliler" olarak tanımlanmaktadır. Köydeki dede ailesi 1930'lu yıllarda Bulgaristan'ın Avlanlar köyünden göçle Büyükayla'ya gelmiştir.

Salihler'de yaklaşık 40 hane açık durumdadır. Salihler köyünün tamamı Alevi inançlıdır ve köy nüfusu aslen Bulgaristan'ın Karnabad kazası, Sungurlar köyünden 93 Harbi sonrası göçle gelenlerden oluşmaktadır. Bu köy halkı da, Ali Koç Baba Ocağı talibidir ve köyün dedelik hizmetini, Büyükayla köyündeki yerleşik Ali Koç Baba ocaklısı dedeler yapmaktadır. Salihler köyü Ali Koç Baba ocağı talipleri, Eskişehir genelindeki diğer Alevi gruplar tarafından "Erdebil sürekliler" olarak tanımlanmaktadır" (Kökel, 2004: 43).

Aydınlar köyünün tamamı Alevi inançlıdır ve Büyükayla köyündeki Ali Koç Baba ocaklı dedelerine bağlıdırlar.

Yukarıda adı geçen bu üç köyün halkının Balkanlardaki yurdu olan Sungurlar köyünün bağlı olduğu Karnabad şehrini Evliya Çelebi, *Seyahatnamesinde* şu şekilde anlatır:

"Eski zamanda, Edirne sahibi, Kral Drona yaptırmıştır. Sonra kaleyi Rus kızından olan oğluna emanet etmiş ve o çocuğun adına Rus diline göre Poyhad demekle ün yapmıştır. (768) tarihinde Yıldırım Bayezid'in oğlu Sultan Musa, melikler gibi, Rum'a padişah iken onun zamanında vezir Timurtaş Paşa burayı Rum'un elinden almış ve adına Karinâbâd (yani yakında imar oluna) demiştir. Sonra halk ağzında, yanlış olarak Karınbat denmiştir. Üç yüzden fazla dükkânlarında her çeşit esnaf vardır. Su ve havasının güzelliğinden zinde yapılı, zevk sahibi insanları ve çeşitli şirin sulu meyveleri vardır. Balı, kaymağı, ayvası beğenilir." (Seyahatname, 1984: 230).

Yukarıda belirtildiği gibi Büyükayla, Salihler ve Aydınlar köyleri Ali Koç Baba ocaklıları Eskişehir, Kütahya, Afyon yöresinde yaşayan diğer Alevi gruplarca "Erdebilliler" olarak tanımlandığı gibi bu üç köyün Alevi kolonisi de kendilerini, "Erdebilliler" olarak tanımlamaktadır. Özetle Büyükayla, Salihler ve Aydınlar köyleri Alevilerinin ocak aidiyetinde Ali Koç Baba Ocağı talipliği ve Erdebillilik iç içe geçmiş durumdadır.

Başta Tahtacılar olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yörelerinde Alevi-Bektaşî gruplar üzerine alan çalışmaları yapan Yusuf Ziya Yörükân, Eskişehir yöresinde de belli Alevi-Bektaşî gruplar üzerine saha çalışmaları yapmıştır. Büyükayla köyü, Yusuf Ziya Yörükân'ın çalışma yaptığı araştırma sahalarından biridir. Yörükân, Büyükayla köyü ile ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"Seyitgazi ile Afyon arasında Büyük Yayla adlı bir köy vardır. Burada Bulgaristan'dan gelme Alevî muhacirler meskûndur. Bunlara Çelebi Alevileri, Şucâuddin ocaklıları, Seyyid-i Battal'daki Bektaşî babası hulûl etmeye çalışmış ve her biri red ile mukabele görmüştür. Bunlar bana, dedelerinin senede bir defa Otman Baba Pir Evi'nden (son seneler müstesna) geldiğini ve sürelerinin diğer sürelerden ayrı olduğunu söylediler" (Yörükan, 1998: 337).

Yörükan'ın Büyükyayla köyünde yaptığı alan araştırmaları neticesi, Büyükyayla köyü Alevilerinin ocak aidiyetini Otman Babalılar olarak tanımlaması yanlıştır. Onlar tekrar belirtelim ki Ali Koç Baba Ocağı talipleridir.

Bu köylerin ocak aidiyetinde Ali Koç Baba ile beraber aynı yoğunlukta zikredilen bir Türkmen dedesi de Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli)'dir. Bu üç köyün ayin-i cemlerinde erler (erkek) semah dönerken âşîğın okuduğu şu semah buyruğu (nefes) Büyükyayla, Salihler ve Aydınlar köyü Ali Koç Baba ocaklılarında Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli)'a olan saygı ve bağlılığa bir örnek teşkil eder:

"Gene imam nesli zuhura geldi
Biri Elmalı'da, biri Bursa'da kaldı
En küçük kardeşi Urumu aldı
Sana meth ettiğim Kızıldeli'dir
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir

Bir etek kum ile deryayı böldü
Hiç aman vermedi Yezidi kırdı
Gazevnenin beyleri erişti, geldi
Sana meth ettiğim Kızıldeli'dir
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir

Koru Yaylasına çadırı kuran
Çadırın altına mutfağı kuran
Yedi köşeye temelin kuran
Sana meth ettiğim Kızıldeli'dir
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir

Meskânım meskânım deyip oturan
Kuru şışten dut ağacını bitiren
Otman Baba esip, bulut getiren
Sana meth ettiğim Kızıldeli'dir
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir

Baba Pınarını bünyad eyledi
Gidi Yezid, bize ne etti, ne eyledi

Şahım İbrahim bunu böyle söyledi
Sana meth ettiğim Kızıldeli'dir
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir"

Her üç köyde de Ali Koç Baba ocaklılarının, Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli)'a olan duyarlılık ayin-i cemlerde ocaklı dedelerin okuduğu tüm gülbenklerde Ali Koç Baba'nın adının Seyyid Ali Sultan ile beraber anılmasıyla da gözlemlenmektedir. Ali Koç Baba ocaklı dedelerinin ayin-i cemlerde okuduğu şu gülbenk bu açıdan iyi bir örnektir:

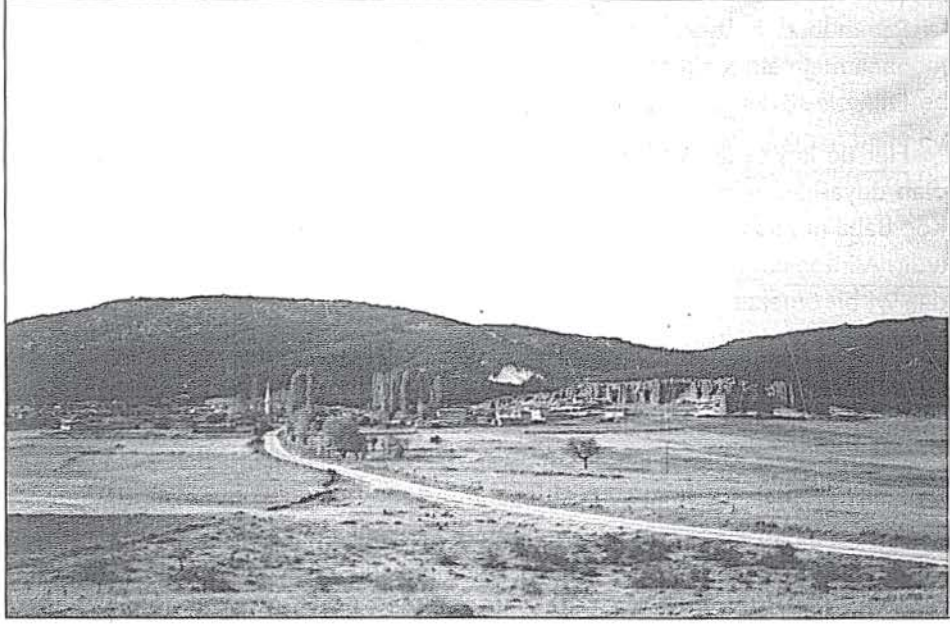
"Allah Allah, sema, sefa kabullüğüne Allah Allah, Düldül'ün yürüklüğüne Allah Allah, Zülfikâr'ın keskinliğine Allah Allah, pirlerimiz, babalarımızın hürmetine Allah Allah, mürşitlerimiz, dedelerimizin ruhlarına Allah Allah, şihlârimiz, üstatlarımızın ruhlarına Allah Allah, Allah diyen diller hakkına Allah Allah, bükülen beler hakkına Allah Allah, Seyyid Ali Sultan, Ali Koç Baba'nın himmetine Allah Allah, meydanda okunan Kurân-ı Azimüşşan'ın yüzü suyu hürmetine Allah Allah, biz bir dua ettik, pirimiz Muhammed, Ali alıp, kabul eyleye, divanı Hakka yazıla, ya Ali hü, la feta illa Ali la seyfe illa Zülfikâr, eksik olmasın Yezid ile münkirin boyundan tığ ile teber, lanet olsun havarica, sadhezaran lanet, bu yolda, bu erkân-da, gelip, geçen, mümin, müslüm kardeşlerimize rahmet, vel cemali Muhammed, kemali Hüseyin, Ali ile Muhammede selavat, Allahümme sallı ala seyyidina Muhammedin ve ala al-i Muhammed, gerçekler demine, Ali'nin keremine ya Ali hü, dağ başında Koyun Baba, Yemen elinde Veysel Karani cıharda sancak sahibi olan gazilerinde bâtinleri aydın ola, ya Ali hü, vatanımızı kurtaran, cumhuriyetimizi kuran Atatürk'ümüzün de ruhu şad ola, Seyyid Ali Sultan, Ali Koç Baba'nında demi devranı yürüye ya Ali hü, Yezidin kulağına kurşun aka, gözleri kör ola, sadhezaran canına lanet ola, Yezide, münkire yüz bin kere lanet ola, mümin kardeşlerimize Hak kerem yârı kıla, erenlerinde demi, devranı yürüye, ya Ali hü"

B. Büyükyayla, Salihler Ve Aydınlar Köylerinde İnanç Ritüelleri

Büyükyayla, Salihler ve Aydınlar köyleri Ali Koç Baba ocaklılarında uygulanan ayin-i cemleri şu başlıklar altında toplayabiliriz.

a. Harman Tavuğu Bayramı, Ayin-i Cemi

Harman Tavuğu ayin-i cemine, *güz bayramı* ya da *erenler bayramı* da denilir. Harman tavuğu bayramı, Ali Koç Baba ocaklılarınca kasım ayına kırk gün kala yaklaşık eylül ayının üçüncü haftası içerisinde yapılır. Harman Tavuğu bayramının, Ali Koç Baba ocaklılarınca uygulanmasının iki sebebi vardır. Birincisi, eylül

Büyükyayla Köyü

ayı gelmiş ve yaz mevsimi, hasat zamanı bitmiştir. Köylüler bir yıllık yetiştirdikleri ürünün hasadını yapmışlardır. Bu bağlamda Harman Tavuğu ayin-i cemi, o yılki hasat mevsiminin iyi ve bol geçmesinin sonucu gerçekleştirilen şükür ve sevinç bayramıdır. Harman Tavuğu bayramının ikmâl edilmesinin ikinci sebebi, Harman Tavuğu ayin-i cemi, Ali Koç Baba ocaklılarının yıllık ayin-i cem hizmetlerinin başlangıcıdır. Bu bağlamda harman tavuğu ayin-i cemine köydeki tüm Ali Koç Baba ocaklı talipleri katılır. Harman tavuğu ayin-i cemi, bir yıllık süreçte talipler arasında oluşmuş olabilecek küskünlük, dargınlık, kırgınlık gibi hallerin çözümlenmesi için uygulanır. Harman Tavuğu bayramına ikrarlı ve müsahipli tüm talipler katılır. Harman Tavuğu bayramında üç horoz ve sayısı ayin-i ceme katılıma göre değişebilen tavuk kesilir, tığlanır. Bu kesilen, tığlanan horoz ve tavuklara cebrail denilir.

b. Birlik Kurbanı Ayin-i Cemi

Birlik Kurbanı ayin-i cemi, Harman Tavuğu ayin-i ceminin ardından gerçekleştirilir. Birlik Kurbanı ayin-i cemine ikrarlı ve müsahipli tüm talipler katılır. Birlik kurbanı; Alevi-Bektaşî geleneğinde her talibin senede bir kurban borcu vardır, ilkesine göre ocağın ikrarlı ve müsahipli taliplerinin ortak olarak alıp, tığladıkları bir koç kurbanı ile uygulanır.

c. İkrar Ayin-i Cemi

Ali Koç Baba ocaklılarında ikrar, evli hâlde iken verilir. İkrar vermek isteyen evli çift, herhangi bir İçeri Kurbanı ayin-i ceminde, Harman Tavuğu ayin-i ceminde Kırk Nevruz ayin-i ceminde, Muharrem ayin-i ceminde ikrarını verebilir. İkrar verecek evli çift isterse bir kurban kesip, tığlayıp, müstakil bir ayin-i cem tertip edebilir.

ç. İçeri Kurbanı Ayin-i Cemi

İçeri Kurbanı ayin-i cemi, Ali Koç Baba Ocağı'nın ikrarlı veya müsahipli olan bir talibinin şahsi istek ve arzusu ile bir kurban tığlayıp, müstakil bir ayin-i cem tertip etmesidir.

Ali Koç Baba Ocağı talibi iken vefat eden merhum, merhume bir talibin adına akrabaları, ailesi tarafından bir kurban tığlanıp, müstakil bir ayin-i cem tertip edilmesi de İçeri Kurbanı ayin-i cemi tanımlaması içinde yer alır.

d. Muharrem Ayin-i Cemi, Aş Bayramı, Aş Kurbanı

Muharrem ayin-i cemi, Muharrem ayının onbirinci günü akşamı tertip edilir. Muharrem ayin-i ceminde tüm ikrarlı ve müsahipli taliplerin ortak katkısı ile bir koç kurban tığlanır ve ayin-i cem düzenlenir. Muharrem ayin-i ceminde, diğer ayin-i cemlerde uygulanan dolu ritüeli uygulanmaz. Muharrem ayin-i ceminde, diğer ayin-i cemlerde uygulanmayan saka suyu ritüeli uygulanır. Muharrem ayin-i ceminde taliplerin ortak katkısı ile alınan koç kurbanının yanı sıra, talipler arasından isteyenler şahsi olarak kurban tığlayabilirler.

Ali Koç Baba Ocaklılarında Muharrem orucu on gün tutulur. Oruç, onbirinci günün öğle vaktine kadar tutulur. Onbirinci gün öğleden sonra oruç açılır. Onbirinci gün aşure yapılır. Aşure topluca pişirilir. Oruç aşure ile topluca açılır.

Ali Koç Baba ocaklılarında Muharrem ayında uygulanan bir ritüel de, *Şehitler Namazı* ritüelidir. Ali Koç Baba Ocaklıları muharrem ayında *ocaklı dedenin* önderliğinde elli rekâtlık şehitler namazı kılarlar. Şehitler Namazının on rekâti, muharrem ayının dokuzuncu gününün, onuncu gününe bağlandığı akşamı, akşam ile yatsı arasında kılınır. Diğer kırk rekâtlık ise muharrem ayının onuncu gününün öğle ile ikindi arasında kılınır.

e. Müsahip Ayin-i Cemi

Müsahip ayin-i cemi, müsahipli olmaya karar vermiş ve müsahip olmaları uygun görülmüş iki çiftin ortak bir koç kurban tığlayarak ikmâl ettikleri ayin-i cem'dir. Ali Koç Baba ocaklılarında müsahip ayin-i cemine sadece müsahipli

talipler katılabilirler. Ali Koç Baba ocaklılarında müsahipli taliplere tamamlı tabiri de kullanılır.

Ali Koç Baba ocaklılarında müsahiplik kurumunun işlerliğinde belli kurallar mevcuttur. Bunları belli başlıklarla ifade edecek olursak;

1. Müsahip olan dört talipten er veya bacı bir talip vefat ederse, geri kalan üç talip bu hâliyle artık müsahip ve taç giyme ayin-i cemlerine katılamaz.

2. Müsahip olan dört talipten er veya bacı bir talip vefat ederse, dul kalan talip er olsun, bacı olsun, Ali Koç Baba Ocaklısı olan, kendisi gibi dul veya bekâr biriyle nikahlanırsa nikahlanan bu çift tekrar eski müsahip olunan çiftle veya yeni bir çiftle beraber bir koç kurbanı tığlayıp, aynı şekilde bir müsahip ayin-i cemi ikmal ederek müsahip ve taç giyme ayin-i cemlerine katılabilirler.

3. Geçmişte müsahipli iken eşleri vefat eden Ali Koç Baba Ocağı talibi iki dul bacı, yaş olarak yetmiş beş yaşın üstünde bulunmak şartıyla yeni müsahip olmuş dört talibin müsahip ayin-i cemlerinin ikmal edildiği akşamın ertesi sabahı, müsahipli bir er talibin vekilliğinde iki cebrail (horoz, tavuk) tığlayarak, tarıktan geçerler. Böylece bu iki dul bacı müsahip ve taç giyme ayin-i cemlerine katılabilir. Bu iki dul bacıdan biri vefat ettiğinde diğer dul bacı müsahip ve taç giyme ayin-i cemlerine katılamaz.

4. Ali Koç Baba Ocaklılarında nadir görülen bir uygulama da, *Üçürdüm* ritüelidir. Üçürdüm, müsahipli olan dört talibin, müsahipli olabilmek için müsahip çift bulamayan bir çifti bir koç kurbanı tığlayıp, aynı şekilde müsahip ayin-i cemi ikmal ederek kendileriyle müsahip yapmalarıdır. Böylece altı talip, üç çift birbiriyle müsahip olurlar.

f. Taç Giyme Ayin-i Cemi

Ali Koç Baba ocaklılarında diğer Alevi gruplardaki yaygın uygulamasıyla ayin-i cemlerde oniki hizmetli değil, yedi taçlı baba görev alır. Ali Koç Baba ocaklılarında ayin-i cemlerde görev alan yedi taçlı baba şunlardır;

İç gözcü

Dış gözcü

Bakırcı Baba (Saki Baba)

Tarıkçı Baba

Âşık Baba

Kurbancı Baba

Mumcu Baba (Çıracı Baba)

Ali Koç Baba ocaklılarında yedi taçlı baba uygulamasının diğer Alevi gruplardaki on iki hizmetli uygulamasından belirgin bir farkı da, Ali Koç Baba ocaklılarında taçlı babalık unvanının sabit olmasıdır. Taçlı babalar müsahip kardeşi ile birlikte bir koç kurban tığlayarak ve bir ayin-i cem düzenleyerek taç giyer.

g. Kırk Nevruz Bayramı, Ayin-i Cemi

Kırk Nevruz bayramı, ayin-i cemi Hıdırelleze yaklaşık kırk gün kala mart ayının yirmi birinci gecesi yapılır. Kırk Nevruz bayramının, ayin-i ceminin bir diğer adı da *Bahar bayramı*dır. Kırk Nevruz ayin-i cemi ile Ali Koç Baba Ocaklılarının yıllık ayin-i cem hizmetleri sona erer. Kırk Nevruz bayramına tüm ikrarlı ve müsahipli Ali Koç Baba Ocağı talipleri katılır. Kırk Nevruz Bayramında üç horoz ve sayısı ayin-i ceme katılıma göre değişen tavuk kesilir, tığlanır. Bu kesilen, tığlanan horoz ve tavuklara cebrail denilir. Ayrıca Kırk Nevruz ayin-i ceminde taliplerin hazırladığı haşlanmış yumurtalar da lokma olarak sunulur.

Büyükyayla, Salihler ve Aydınlar köyleri Ali Koç Baba Ocaklıları tarıklı, tarık çubuklu, bir ocaktır. Ali Koç Baba ocaklılarında müsahip ve taç giyme ayin-i cemleri tarık ile uygulanır. Ali Koç Baba ocaklılarında tarık çubuğu, yaklaşık 1-1,5 metre arası uzunlukta olup, garipçe ayva ağacından hazırlanır.

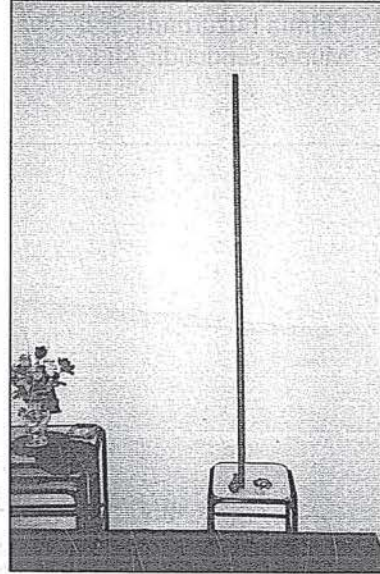
Büyükyayla, Salihler ve Aydınlar köyleri Ali Koç Baba Ocaklılarının ayin-i cemlerinde âşıkların okuduğu şu iki nefes, Ali Koç Baba'ya duyulan saygı ve sevgiyi dile getirmesi açısından önem taşır:

“Seher yellerinden haberin geldi
Lütfunla hâlimden bil Koçlu Baba
Hiç kimseler bilmez oldu halimi
Çözümün yaşını sil Koçlu Baba

Ben bir derde girifkâr oldum, çekerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Pirim geliyor diye yola bakarım
Yetiş imdadıma gel Koçlu Baba

Mecnunun şehrine kuşlar tünedi
Ah ettikçe didelerim kanadı
Nice erler gelip, kılıç sınıdı
Hamle sana düştü, çal Koçlu Baba

Sen bir gerçek ersin şek getirme özüne
Hak katında niçin bakmazsın yüzüme
Artık, eksik kalınca üzerimde
Hayır, himmet nazarını kıl Koçlu Baba

Ali Koç Baba Ocaklılarında
Ayin-i Cemlerde Kullanılan
Tark Çubuğu

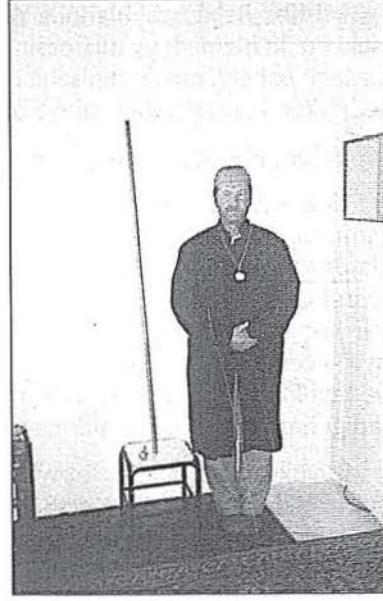
Şah Hatayım eydir bu dergaha gelenler
Bizden evvel bu haneye konanlar
Dünya benim deyü dava kılanlar
Sabrın selamına dur Koçlu Baba”

“Dertliyim kapına dermana geldim
Mürvet sendendir Ali Koç Baba
Cümle küstahlığı özümde buldum
Mürvet sendendir Ali Koç Baba

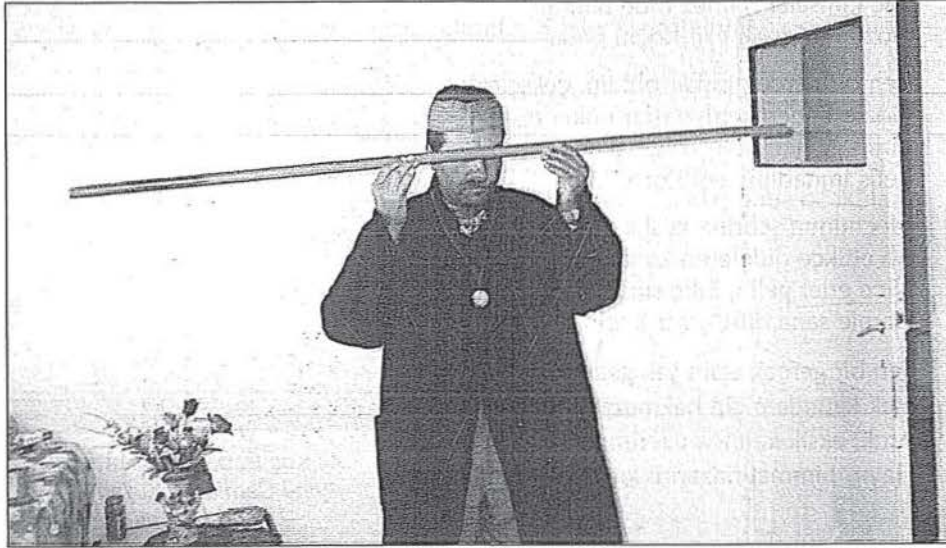
Sana arzu çeker nice aşıklar
Merhamet bağının kilidin yoklar
Sende mihmandır üçler, yediler, kırklar
Mürvet sendendir Ali Koç Baba

Eşiğinin taşına yüzümü sürsem
Baba Çeşmesinden nûş edüp kansam
Çırağının şem'ına pervane dönsem
Mürvet sendendir Ali Koç Baba

Pir Sultanın kusuru vardır yanında
Senin muhabbetini saklar tatlı canında
Pirim huzurunda, Hak divanında
Mürvet sendendir Ali Koç Baba”

*Ali Koç Baba Ocaklısı Dede,
Ayin-i Cem'de Tarika
(Erkân Çubuğu) Niyaz Olurken*

Ali Koç Baba Ocaklısı Dede, Ayin-i Cem'de Tarika (Erkân Çubuğu) Niyaz Olurken

KAYNAKLAR

- ATSIZ, Nihal; *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, M.E.B.Yayınları, İstanbul, 1992.
- ÇELEBİ, Evliya; *Tam Metin Seyahatnâme, Cilt 5-6, Üçdal Nesriyat, İstanbul, 1984.*
- DANIŞMAN Zuhuri, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Yeni Matbaa, İstanbul, 1964
- KÖKEL, Coşkun; *Eskişehir İli Alevi Bektaşî Köylerindeki İnanç Ritüellerinin Sosyolojik Analizi (Yüksek Lisans Tezi) G.Y.T.E. İstanbul, 2004.*
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad, Ord. Prof. Dr.; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.*
- LAROUSSE Büyük, Milliyet Yayınları, İstanbul,(Tarihsiz)
- NOYAN, Bedri, Doç. Dr.; *Hacı Bektaş-ı Veli Manzum Vilâyetnamesi, Can Yayınları, İstanbul, 1996.*
- OCAK, Ahmet Yaşar, Prof. Dr.; *Menâkıbu'l-Kudsiyye Fî Menâsibi'l-Ünsiyye, Baba İlyas-ı Horasânî ve Sülalesinin Menkabevi Tarihi, T.T.K.Yayınları, Ankara, 1995.*
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet; *Seyahatnâme* (Rumeli-Solkol ve Edirne), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1984.
- TOGAN, A. Zeki Velidi, Ord. Prof.; *Umumî Türk Tarihine Giriş, Cilt:1, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.*
- YÖRÜKHAN, Yusuf Ziya, Prof. Dr. Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998
- YÜCE, Kemal, Yard. Doç. Dr.; *Saltuk-nâme'de Tarihi, Dinî ve Efsanevî Unsurlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.*